

KABANATA 5

Mula sa Ang Sariling Silid / A Room of One's Own ni Virginia Woolf

Salin ni Pauline Mari Hernando

Tala ng Tagasalin

Ang Teksto

Ang isinaling akda ay ang Kabanata 5 ng Ang Sariling Silid / A Room of One's Own ni Virginia Woolf. Binubuo ng anim na kabanata ang aklat. Ang kopyang aking pinagbatayan ng simulaang teksto ay limbag ng Harcourt Inc. Nalimbag ito noong Oktubre 1929—labindalawang taon bago pumanaw si Woolf at sa kasagsagan ng kaniyang propesyon bilang manunulat. Orihinal itong isinulat upang ibahagi sa seryeng-lektura sa Newham at Girton Colleges. May dalawang beses pa itong nalimbag pagkatapos ng 1941 (taon ng kaniyang pagpanaw)—noong 1957 at noong 1981. Ang unang dalawang beses na paglabas ng akda (1929 at 1957) ay pinangasiwaan ni Leonard Woolf, ang asawa ni Virginia, kasama ng mga akdang postumos ng huli.

Itinuturing itong isa sa mga mapangahas na akda sa bungad ng ika-20 siglo hindi lamang sa nilalaman kundi maging sa anyo. Isa itong eksperimentasyon sa pagsusulat—kritikal na prosa sa loob ng piksiyon. Kathang-isip ang tagapagsalita sa kabuuang ng sanaysay (sina Mary Seton, Mary Beton, at Mary Carmichael). Ang kritisismo'y dumaloy sa pagpoproblematisa hinggil sa institusyonalisasyon ng pagkasuheto ng babaeng tagapagsalita. Hindi gaya ng ibang sanaysay, taglay nito ang eksperimentasyon sa tinig ng pagsasalaysay

at paksa. Kumbersasyunal ang dating ng *A Room of One's Own*. Isa sa malaking proyekto ng akda ang baliin ang institusyonal na perspektiba ng kalalakihan sa larangan ng edukasyon. Nang-uusig ito at ispesipikong ginawang dialohikal ang estruktura ng pagsasalaysay. Pinapaksa ni Woolf ang kababaihan at piksiyon at inihaharap niyang malaking salik ang ekonomiya sa patuloy na pagkakarong ng ugnayan ng dalawa.

Ang taon kung kailan nailathala ang *A Room of One's Own* ay tinatayang panahong din ng pagiging matayog ng popularidad ni Woolf sa Inglatera at Amerika bilang manunulat at kritiko. Bago nito, nakapaglimbag na siya ng labinlimang (15) aklat—anim na nobela, apat na koleksiyon ng maikling kuwento, dalawang aklat ng sanaysay, at tatlong salin. Sa kabuuan ng limampu't siyam (59) na taon ng buhay ni Woolf, tatlumpu't pito (37) taon dito'y nilaan sa pagiging propesyonal na manunulat. Ang kay Woolf ay pribilehiyong hindi tinamasa ng mayorya sa kababaihan sa kaniyang panahon at lipunan. Ito ang sentral na tema ng kaniyang produksiyong pampanitikan at kritisismong kalauna'y ituturing na balon ng pag-unawa sa unang daluyong ng Feminismong Kanluranin.

Ang Awtor

Bagaman nagmula sa prominenteng pamilya ng mga intelektuwal sa London (ang ama niya ay isang historyador at ang ina ay manunulat) hindi naging kasing pribelihyado si Adeline Virginia Stephen Woolf o Virginia Woolf gaya ng dalawa niyang kapatid na lalaki (pawang nakapag-aral sa Unibersidad ng Cambridge) dahil siya ay babae. Sa halip ang aklatan ng pamilyang halos kumpleto sa koleksiyon ng panitikang Victorian ang una niyang naging paaralan. Nang magkaroon ng pagkakataong na makapasok sa Ladies Department sa King's College sa London, nag-aral siya ng wikang Latin, Griyego, Pranses, at Panitikan. Dito niya unang naengkuwentro ang mga akda ng mga repormistang kababaihan sa kasaysayan. Kinalaunan napabilang siya sa Grupong Bloomsbury, ang sirkulo ng mga intelektuwal na manunulat mula sa Cambridge kung saan

kabilang ang kaniyang asawang si Leonard Woolf. Isang propesyunal na manunulat si Leonard. Editor siya sa seksyon ng panitikan sa mga pahayagan at magasin. Naging bahagi rin siya ng kilusan ng mga manggagawa sa Inglatera. Sa London nagsimula ang opisyal na paghahanapbuhay ni Virginia bilang peryodista at kritik ng mga pelikula at dula sa mga pahayagan ngunit sa Amerika nalimbag ang una niyang nobela.

Sa kabuuan, nakapaglathala ng dalawampu't tatlong (23) aklat si Virginia Woolf. Kombinasyon ito ng mga nobela, maikling kuwento, sanaysay, panulaan, at salin. Hindi siya naging sikat sa kaniyang kabataan dahil dumatal lamang ang popularidad bago siya mag-apatnapu (40). Sa paglabas ng kaniyang mga kritikal na sanaysay higit siyang nakilala bilang modernista (Mepham 63). Prominente sa mga akda niya ang pagsisikap na gawan ng inobasyon ang usapin o debate hinggil sa estado ng kababaihan sa lipunang Ingles. Ginagabayan ang kaniyang artikulasyon ng pagsasakasaysayan sa mga natamong karapatan at karanasan ng kababaihan nang ika-19 hanggang bungad ng ika-20 siglo. Bahagi ng pampoetikang ideolohiya ni Woolf ang Potolohiya at Feminismo. Sa tala ng kritikong si Jane Goldman (1998, 14), matutunghayan kay Woolf ang pagsandig sa pilosopiya ni Jacques Derrida hinggil sa metapora ng kadiliman at liwanag. Ito ang oposisyon sa mga akda ni Woolf. Ang kasarian ay tiningnan niya sa aspekto ng dilim at liwanag. Iginigiit niya ang pagbabagong maidudulot sa dibisyong pangkasarian ng pagbali sa kinasanayang estruktura. Hindi man hayagang sinasabi, nagrebelde si Woolf sa pamana ng Panahon ng Enlightenment at Impresyonismo. Estratehiko niya itong ginawa sa paglalangkap ng danas at perspektiba sa pakikibaka ng kababaihan mula sa uring petiburgesya sa mga diyalogo ng mga tauhan, persona, at tagapagsalaysay.

Mga Lapit at Estratehiya sa Pagsasalin

Pangkalahatang skopos ng proyektong ito ang maisalin sa wikang pambansa ang *Kabanata 5 ng A Room of One's Own* ni Virginia Woolf at maipakilala ang estilong dialohikal bilang inobasyon sa anyo ng

pag-aakda ng kababaihan noong ika-20 siglo gamit ang iba't ibang estilo, lapit, at pamamaraan ng pagsasalin. Bilang tagasalin na may tiyak na skopos para sa mambabasang Pilipino, minarapat kong maging contextually motivated habang binibigyang priyoridad ang leksikal na categorya ng wikang pambansa. Maliban sa literal na salin, ang pangihiram at calque sa ilalim ng tumbasang pormal ang hindi naging malaking bahagi sa proyektong ito dahil hindi pa kabilang sa skopos ng pagsasalin ang pagtamo at pagpapakilala ng sariling estilo bilang tagasalin. Ang panghihiram naman ay minsanang ginamit para sa mga salitang fellowship, shilling, anaemia, pug at species. Sa pag-iral ng mga pag-uulit, pagpapaikli, alterasyon, modipikasyon ng wika, transposisyon, modyulasyon, at pagpapalit ng yunit, maituturing na higit na namayani ang tumbasang dinamiko at saling oblique sa kabanata.

Kapuna-puna ring naging limitasyon ng saling ito ang pagturing sa mga panghalip sa simulaang teksto. Hindi matatagpuan sa wikang Filipino ang mga panghalip na panaong eksklusibo sa babae at lalaki. Wala itong panumbas sa mga reflexive at intensive pronoun na siyang naging esensyal na ispesipikasyon ng tagapagsalaysay ni Woolf sa teksto. Dalawa ang naging estratehiya ko rito. Una, ang linawin sa mga simulang bahagi ng pahayag kung sino ang pinatutungkulan ng panghalip. Ikalawa, pakinabangan ang lahat ng panghalip panao sa Filipino gaya ng niya, kaniya, niyo, ninyo, at mo. Tiniyak na sa pamamagitan ng dalawang ito hindi magiging nakalilito ang teksto sa tunguhang wika.

Ang lumang barayti ng Ingles ni Woolf ay hindi naman tinumbasan ng Tagalog upang idiin ang katapatan nito sa orihinal. Sa proseso ng salin, naging kapaki-pakinabang ang malayang salin bilang estratehiya lalo sa pakikipag-dialogo ng tagapagsalaysay sa mambabasa at sa masinsing paglalarawan sa galaw ng kalikasan at pagkain. Kinailangan din ang malayang salin sa pagtutumbas ng mahahabang pangungusap na tumutukoy sa matinding emosyon gaya ng pagkasuklam, pagkalugami, at pamimighati. Sa wikang Filipino, nasasapol ang mga partikular na damdamin at ang tindi nito

gamit ang isang salita at hindi parirala o pangungusap gaya ng sa Ingles.

KABANATA 5

*Mula sa Ang Sariling Silid / A Room of One's Own ni Virginia Woolf
Salin ni Pauline Mari Hernando*

Sa wakas, dumating na ako, habang nag-aala-gala, sa mga istanteng kinalalagyan ng mga aklat ng mga buhay; ng kababaihan at ng kalalakihan; dahil halos sindami na ang mga aklat na nasulat ng kababaihan ngayon gaya ng kalalakihan. Kung hindi man iyon totoo, kung marami pa ring lalaki, tiyak na hindi na nag-iisa ang mga kababaihan sa pagsusulat ng mga nobela. Nariyan na ang mga aklat ni Jane Harrison tungkol sa Arkeolohiya ng mga Griyego; ang aklat ni Vernon Lee tungkol sa estetika; ang mga aklat ni Gertrude Bell tungkol sa Persya. Mayroon nang mga aklat tungkol sa iba-ibang paksa na hindi inakda ng sinomang babae sa nagdaang henerasyon. Mayroon nang mga tula at dula at kritisismo; mayroon nang mga kasaysayan at biograpiya, mga aklat tungkol sa paglalakbay at mga aklat tungkol sa iskolarsyip at pananaliksik; mayroon ding bahagya tungkol sa pilosopiya at mga aklat tungkol sa agham at ekonomiya. At kahit namamayani pa rin ang mga nobela, nagbago rin itong mga nobela upang maiba sa maraming pang mga aklat. Ang likas na kapayakan, ang nagdaang panahong pag-aakda ng kababaihan, marahil ay naglaho na. Ang pagbasa at kritisismo marahil ang nagbigay sa kaniya ng higit na lawak, ng higit na lalim. Maaaring may nagnanais pa rin sa awtobiograpiya. Maaaring sinisimulan na niya ang pagsulat bilang sining, at hindi metodo ng paghahayag. Sa mga bagong nobelang ito maaaring matagpuan ninoman ang tugon sa gayong katanungan.

Humugot ako ng isa sa kanila nang hindi namimili. Nasa dulo iyon ng istante ng mga aklat, at may pamagat na *Life's Adventure*, parang gayon nga ang pamagat, ni Mary Carmichael, at nilunsad nito lang buwan ng Oktubre. Ito yata ang una niyang aklat, sabi ko sa sarili, ngunit dapat itong basahin na tila huling tomo mula sa mahabang serye, habang nagpapatuloy sa pagsulyap sa iba pang mga aklat—ang mga tula ni Lady Winchilsea at ang mga dula ni

Aphra Behn at ang apat pang nobela gawa ng pinakamahuhusay na nobelista. Pinagpapatuloy ng mga aklat ang isa't isa, sa kabila ng pamimihasa nating husgahan sila nang magkakahiwalay. At dapat ko rin siyang ikonsidera—ang di kilalang babaeng ito—bilang inapó ng kababaihang tanaw ko ang mga kinahinatnan; upang makita kung ano ang minana niya sa kanilang mga katangian at paghihigpit. Kaya, nang may pagbubuntong-hininga, dahil kadalasang anodyne at hindi antidote ang handog ng mga nobela, na marahang tinutulak ang sinoman na antukin sa halip na magising, kumuha ako ng kuwaderno at lapis upang gawin ang anomang kaya ko mula sa unang nobela ni Mary Carmichael, ang *Life's Adventure*.

Sa simula, taas-baba kong tiningnan ang pahina. Sasanayin ko muna ang sarili ko sa kaniyang mga pangungusap, wika ko, bago ko lam'nang ang memorya ng kulay asul at tsokolateng mata at ng maaaring relasyon sa pagitan nina Chloe at Roger. May oras para diyan kapag tiyak na ako kung mayroon ba siyang pluma o piko sa kamay. Kaya sinubukan kong bigkasin ang isa hanggang dalawang pangungusap. Pagdaka'y halatang may wala sa kaayusan. Napuputol ang pagkabanayad sa pagwawakas ng bawat pangungusap. Tila may napilas, tila may nagasgas; kumislap sa aking mga mata ang sulo ng bawat salita doon at dito. 'Pinalalaya' niya ang kaniyang sarili gaya ng binabanggit nila sa mga lumang dula. Naisip kong para siyang nagsisindi ng posporo ngunit hindi makasindi. Pero bakit, tanong ko sa kaniya na tila ba nariyan siya, hindi ba wasto ang mga pangungusap ni Jane Austen para sa iyo? Dapat ba silang putulin dahil lang patay na sina Emma at Ginoong Woodhouse? Hay, buntong-hininga ko, ganoon nga. Kung humuhulagpos si Jane Austen sa melodiya sa melodiya at si Mozart naman awit sa awit, ang pagbasa sa aklat na ito ay tila pamamangka sa dagat gamit ang balsa. Aahon ang isa, lulubog naman ang isa. Ang kaikliang ito, ang katipilang ito, ay nangangahulugang marahil may kinatatakutan siya; marahil takot na maparatangang 'sentimental' siya; o naaalala niyang tinaguriang mabulaklak ang pag-aakda ng kababaihan kaya naglaan siya ng pagkalalò ng mga tinik; ngunit habang hindi ako nakababasa ng tagpong sinulat nang may bahagyang pag-iingat,

hindi ko matitiyak kung nagpapakatotoo siya o hindi. Gayunpaman, hindi naman niya binabawasan ang kasiglahan, naisip ko, habang mas maingat na nagbabasa. Ngunit masyado siyang maraming inilalahad na katotohanan. Hindi niya magagamit ni kalahati ng mga iyon sa ganito kaliit na aklat. (Halos kalahati iyon ng sukat ng Jane Eyre.) Magkagayonman, gamit ang ilang paraan at iba pa, nakuha niyang isakay kaming lahat—si Roger, si Chloe, si Olivia, si Tony at si Mr. Bigham--sa isang bangka sa ilog. Saglit lang, sambit ko, habang nakasandal sa aking upuan, dapat mas maingat kong isaalang-alang ang kabuuan bago gumaod.

Tila sigurado na ako, sambit ko sa sarili, na pinaglalaruan tayo ni Mary Carmichael. Sapagkat nararamdaman ko ang nararamdaman ng iba tuwing ang isang tren sa riles ay sumulong at umikot sa dulo sa halip na huminto gaya ng inaasahan. Binabago ni Mary ang pagkakasunod-sunod. Una, pinuputol niya ang mga pangungusap; ngayon, ginugulo naman niya ang pagkakasunod-sunod ng pangyayari. Gayon pa man, nasasakaniya ang lahat ng karapatan upang gawin pareho ngunit hindi upang sumira, kundi upang lumikha. Hindi ko lang tiyak kung ano sa dalawa iyon hanggang magharap siya ng isang sitwasyon. Ibibigay ko sa kaniya ang lahat ng laya, sabi ko, na piliin kung anong sitwasyon iyon; kung nais niya maaari niyang gawin ito sa tinggang lata o lumang takuri; ngunit dapat niya akong kumbinsihin na sitwasyon nga ito; at kung magawa man niya, harapin niya ito. Dapat siyang tumalon. At, dahil determinado akong gawin ang aking tungkulin sa kaniya bilang mambabasa sakaling determinado rin siyang gawin ang tungkulin niya sa akin bilang manunulat, nilipat ko ang pahina at binasa . . . Paumanhin sa bigla kong paghinto. Wala bang kalalakihan dito? Ipinangangako mo bang sa likod ng pulang kurtina sa dako roon ay hindi nagtatago si Ginoong Chartres Biron? Tinitiyak mo sa aking babae tayong lahat? Kung gayon sasabihin ko sa iyong ito ang mga sunod kong nabasa —”Gusto ni Chloe si Olivia. . .” Huwag kang magsimula. Huwag kang mahiya. Aminin nating kahit sa pananahimik ng ating lipunan nangyayari minsan ang mga ganitong bagay. Minsan, nagugustuhan ng mga babae ang kapwa nila babae.

“Gusto ni Chloe si Olivia,” nabasa ko. Nagulat ako sa gayong kalaking pagbabago. Marahil unang pagkakataon sa panitikan ang pagsinta ni Chloe kay Olivia. Hindi naman nagustuhan ni Cleopatra si Octavia. Sakali mang naiba ang kuwento ng Antony at Cleopatra maaaring ngang ginawa niyang ganoon. Gayon na nga, habang hinahayaan ko muna ang aking isip, natatakot ako, nagtataka ako sa *Life’s Adventure*, pinasimple ang lahat, ginawang kumbensyunal, di nakapagtataka kung pagtangkaang sabihin iyon ng iba. Isang uri lamang ng pagseselos ang naramdaman ni Cleopatra kay Octavia. Mas matangkad ba siya sa akin? Paano niya inaayos ang kaniyang buhok? Ang paglalaro, marahil, ay hindi na kailangan. Ngunit higit na interesante iyon kung sakaling mas naging komplikado ang relasyon ng dalawang babae.

Lahat ng relasyong ito sa pagitan ng mga babae, naisip ko, habang mabilis na inaalala ang maririlag na galerya ng mga tauhang babae, ay pawang simple. Marami ang naisasantabi, hindi pa nasusubukan. At sinubukan kong alalahanin sa kasagsagan ng aking pagbabasa ang mga pagkakataong ipinakilala ang dalawang babae bilang magkaibigan. May gayong pagtatangka sa *Diana of the Crossways*. Matalik silang magkaibigan, at siyempre, sa *Racine and Greek Tragedies*. Noon pa man hanggang ngayon sila’y mga ina at mga anak na. At wala ring palya ang pagpapakita sa paanong ugnayan nila sa kalalakhian. Nakapagtatakaang isipin na lahat ng dakilang kababaihan ng piksiyon, hanggang sa panahon ni Jane Austen, ay hindi lamang tinitingnan ng kasalungat na kasarian, bagkus tinitingnan kaugnay ng isa pang kasarian. At gaano kaliit na bahagi iyon sa buhay ng isang babae; at gaano kaliit ang maaaring malaman ng lalaki hinggil doon tuwing inoobserbahan niya ito gamit ang haing pribilehiyo sa kaniyang harapan. Ano pa’t ito ang katangi-tanging kalikasan ng babae sa piksiyon; ang nakamamanghang kasukdulan ng kaniyang ganda at lagim; ang salitan ng kaniyang kabutihan at karamutan—sapagkat pagmamasdan siya ng kasintahan sa paglitaw at paglubog ng kaniyang pagmamahal, ay manigo o di kaya’y kasiya-siya. Mangyari pa, hindi ito totoo sa mga nobelista nang ika-

19 na dantaon. Ang kababaihan dito’y higit na naging samo’t sari’t komplikado. Sa katunayan, ang pagnanasang mag-akda hinggil sa kababaihan ang nagtulak sa mga edukadong kalalakihan na talikdan ang poetikong drama kung saan, ang karahasan nito, ay hindi mahanapan ng gayong pakinabang, at gawing angkop na sisidlan ang nobela. Gayunman nananatiling halata, kahit pa sa panulat ni Proust, na lubhang nakababahala ang kalalakihan sa kaunting kabatiran niya sa kababaihan, gaya ng kabatiran ng kababaihan sa kalalakihan.

Nagpatuloy pa rin ako, habang sinisipat ang pahina, mas nagiging malinaw na ang kababaihan, gaya ng kalalakihan, ay may ibang hilig bukod sa nakasanayang palagiang paggawa sa tahanan. “Gusto ni Chloe si Olivia. Nagsalo sila sa iisang laboratoryo. . . .” Nagpatuloy ako sa pagbasa at natuklasang abala ang dalawang ito sa pagdikdik ng atay, na wari bagang, lunas sa pahamak na anaemia: kahit pa ang isa sa kanila ay kasal na at--palagay ko tama ako sa pagsasabing—may dalawang maliliit na anak. Lahat ng iyon ngayon, mangyari pa, ay dapat iwan, sapagkat ang marilag na paglalarawan sa mga piksyonal na babae ay masyadong simple at masyadong nakakasawa. Ipagpalagay natin na gumaganap lamang ang mga lalaki bilang mangingibig ng mga babae sa panitikan, at di kailanman kaibigan ng kalalakihan, ng sundalo, ng paham, at ng mapangarapin; gaano kaya kaliit ang mga parteng mailalaan sa kanila sa mga dula ni Shakespeare; magdurusa ang panitikan! Maaari tayong maging sagana sa Othello; at magkaroon ng sapat na Antony; ngunit walang Caesar, walang Brutus, walang Hamlet, walang Lear, walang Jacques--sadyang magdurusa ang panitikan, gaya ng lubha na itong nagdurusa nang higit pa sa nalalaman natin dahil sa di mabilang na oportunidad na ipinagkait sa kababaihan. Ikinasal nang taliwas sa kanilang kagustuhan, kinulong sa isang silid, at sa isang katungkulan, paano maitatala ng isang dramatisista ang buo o kapapanabik o makatotohanan tala sa kanila? Pagmamahal ang tanging posibleng tagasalin. Napilitan ang makatang maging maramdamin o magagalitin, maliban kung pinili niyang “magalit sa kababaihan,” na nangangahulugang hindi siya naaakit sa kanila.

Ngayon, kung nagugustuhan ni Chloe si Olivia at nagsasalo sila sa isang laboratoryo, ano sa mga iyon ang mag-iiba at magpapatagal sa kanilang pagkakaibigan sapagkat hindi iyon magiging bahagyang personal; kung marunong si Mary Carmichael magsulat, at nag-uumpisa na akong maaliw sa kalidad ng kaniyang estilo; kung mayroon siyang pansariling silid, hindi ko tiyak kung mayroon nga; kung mayroon siyang limang daan kada taon na sa kaniya lang—na dapat pang mapatunayan—palagay ko may mas makabuluhang bagay pang nangyari.

Kung nagugustuhan ni Chloe si Olivia at alam ni Mary Carmichael kung paano ito ipahayag magsisindi siya ng sulo sa isang malawak na bulwagan na hindi pa napupuntahan ninoman. Bahagya itong maliwanag at ang mga anino’y tila sa mga serpyente sa kwebang nilalakaran nang may hawak na kandilang binababa’t inaangat. At binasa kong muli ang aklat, nabasa ko kung paanong tinitigan ni Chloe si Olivia habang ipinapatong nito ang isang bangang pigurin sa ibabaw ng istante at sinasabing oras na para umuwi sa kaniyang mga anak. Ang gayong tagpo’y hindi pa nasasaksihan sa kasaysayan ng mundo, bulalas ko. At nagmasid din ako, nang maigi. Kung paanong hinagip ni Mary Carmichael yaong mga hindi naitalang pagkilos, yaong mga hindi nasabi at bahagyang nasabing salita, na humuhubog sa kanila, hindi nahihipo gaya ng mga anino ng gamugamo sa kisame, kapag mag-isa ang kababaihan, hindi naiilawan ng maluluho at makukulay na liwanag ng isa pang kasarian. Kakailanganin niyang pigilin ang hininga, sambit ko, habang nagbabasa, kung gagawin niya nga; sapagkat masyadong mapaghinala ang kababaihan sa kahit anong bagay na walang malinaw na dahilan, masyadong nasanay sa pagkukubli at pang-aapi, na hindi nila napupuna ang pagakpak ng matang nakatitig sa direksyon nila. Ang tanging paraan upang magawa iyon, naisip ko, kinakausap si Mary Carmichael na tila andiyan siya sa aking harapan, ay pag-usapan ang ibang bagay, habang nakatitig nang husto sa labas ng bintana, at sa ganito itala, hindi sa pamamagitan ng lapis sa kuwaderno, kundi sa pinakamabilis na paraan, gamit ang mga salitang hindi pa nabibigkas, kung anong mangyayari kapag si Olivia—nilalang na nasa ilalim ng aninong bato sa nagdaang milyong

taon--ay nakaramdam ng liwanag, at nakasalubong ng kakaibang pagkain— karunungan, pakikipagsapalaran, sining. At inaabot niya iyon, naisip ko, muli habang itinataas ang mga mata mula sa pahina, at kailangang gumawa ng mga bagong kombinasyon para sa kaniyang kakanyahan, nalinang para sa ibang layon, upang simsimin ang bago tungo sa luma nang hindi ginagambala ang walang hanggang salimuot at linawin ang balanse ng kabuuan.

Ngunit, aba, nagawa ko ang sinabi kong hindi ko gagawin; natisod ako sa labis na pagpuri sa sarili kong kasarian. “Lubhang nalinang”—“laging masalimuot”—mga di maitatangging termino ng papuri, at nakapaghihinalang papurihan ang sariling kasarian, madalas nakaiirita; gayon pa man, sa kasong ito, paano iyon napatutunayan? Hindi makapagsangguni ang isa sa mapa at sabihing si Columbus ang tumuklas sa Amerika at si Columbus ay babae; o kumuha ng mansanas at sabihing, si Newton ang tumuklas ng *laws of gravitation* at si Newton ay babae; o tumingin sa langit at sabihing lumilipad sa itaas ang mga eroplano at babae ang umimbento ng eroplano. Walang palatandaan sa pader na magsusukat sa tiyak na tangkad ng kababaihan. Walang yarda, na malinis na nahahati sa mga pulgada, na maaaring gawing panukat sa katangian ng mabuting ina o sa debosyon ng anak na babae, o sa katapatan ng kapatid na babae, o sa kakayahan ng kasambahay. Pumapasok na sa pamantasan ang ilan sa mga kababaihan ngayon; ang matitinding pagsubok ng mga propesyon, hukbong sandatahan at hukbong pandagat, kalakalan, politika at diplomasya, ay di pa nila gaanong nasusubok. Hanggang sa mga sandaling ito’y halos hindi pa sila nalalagay sa karampatang ayos. Ngunit kung susubukin kong alaming lahat ng masasabi ng mga tao tungkol kay Ginoong Hawley Butts, halimbawa, magbubukas lang ako ng *Burke* at *Debrett* at malalaman ko nang marami siyang tinapos; nagmamay-ari ng isang gusali; may tagapagmana; Kalihim ng Lupon; kinatawan ang Gran Britanya sa Canada; at nakatanggap ng maraming titulo, tanggapan, medalya at iba pang pagkilala na nakatatak sa kaniya habambuhay. Tanging Karunungan ang nagpapakilala kay Ginoong Hawley Butts higit sa mga ito.

Samaktuwid, nang sinabi ko ang “lubhang nalinang” at “laging masalimuot” tungkol sa kababaihan, hindi ko nawari ang pananalita ko kung *Whitaker, Debrett*, o kung sa Kalendaryo ng Pamantasan. Anong magagawa ko sa ganitong kalituhan? Tiningnan kong muli ang lalagyan ng mga aklat. Naroon ang mga biograpiya: ang kina Johnson at Goethe, kina Carlyle at Sterne, kina Cowper at Shelley, kina Voltaire at Browning, at marami pang iba, at inumpisahan kong isipin ang tungkol sa mga kalalakihan na sa isa o higit pang dahilan ay hinangaan, hinabol, nabuhay sa, pinagkatiwalaan sa, nakipagtalik kay, nakapagsulat ng, kinabiliban sa, at nagpakita ng mga paglalarawan sa mga pangangailangan at inaasahan ng mga tiyak na tao mula sa kasalungat na kasarian. Di ko sasang-ayunan na ang lahat ng relasyong ito ay relasyong di-seksuwal, na itatanggi rin marahil ni Ginoong Johnson Hicks. Dapat ay huwag nating iwasto ang ilusyonadong kalalakihang ito lalo kung igigiit nating wala sila ibang napala mula sa alyansang ito kundi pagkalinga, papuri at pagkalugod sa katawan. Ang tanging napala nila, maliwanag naman, ay bagay na hindi maidulot kahit ng sarili nilang kasarian; at hindi naman kagaspangan, marahil, na bigyang kahulugan pa ito nang husto, nang hindi binabanggit ang maliligayang salita ng mga makata, bilang *stimulus*, isang muling pagbabago ng malikhaing kapangyarihan na handog ng kasalungat na kasarian upang ihandog. Bubuksan niya ang pinto ng silid-guhitan o silid-pambata, naisip ko, at makikita ko siyang kasama ng mga anak niya marahil, o hawak ang piraso ng ginagantsilyo sa ibabaw ng kaniyang tuhod—kahit gayon, ang sentro ng ibang kaayusan at sistema ng buhay, at ang tunggalian sa pagitan ng mundong ito at ng kaniya, na maaaring ang hukuman o ang *House of Commons*, ay minsang magbabago at mabubuhay; at doo’y may susunod, kahit sa simpleng talakayan, likas na mababago ng mga ibang opinyon ang mga luma niyang idea; at ang paglikha gamit ang iba pa niyang midyum ang siyang magpapabilis sa kaniyang malikhaing kapangyarihan, saka niya maiisip ang nawawalang parirala at tagpo habang sinusuot ang sombrero upang dumalaw. Mayroong sariling Thrale ang bawat Johnson, at dali-dali siyang nilalapitan sa mga dahilang gaya nito, kapag pinakasalan ng Thrale ang amo niyang Italyanong musikero halos mabaliw si Johnson sa galit at

pagkasuklam, hindi dahil mangungulila siya sa mga kalugod-lugod na gabi sa Streatham, kundi dahil ang liwanag ng kaniyang buhay ay “naglaho.”

At kung hindi isang Dr. Johnson o Goethe o Carlyle o Voltaire, maaaring maramdaman ng sinoman, kahit lubhang malayo sa dakilang kalalakihang ito, ang kalikasan ng kasalimuotan at ang kapangyarihan nitong lubusang nalinang ng malikhaing kapangyarihan ng kababaihan. Papasok ang isa sa silid—ngunit ang pagkukunan ng mga sanggunian sa wikang Ingles ay masyado nang mapupuwersa, at kailangang liparin nang tama ng indayog ng mga salita ang kanilang daan tungo sa pag-iral bago pa masabi ng babae ang nangyari sa kaniyang pagpasok sa silid. Naiibang tunay ang mga silid; ito’y kalmado o di kaya’y magulo; handang maging karagatan, o sa kabilang banda, maging pahingahan ng bilanggo; nakasabit kung nilalabhan; o nabubuhay kasama ng mga opalo at seda; kasintigas ng buhok ng kabayo o di kaya’y kasinlambot ng balahibo ng ibon—kailangan lang pumunta ninoman sa kahit anong silid sa kahit anong kalye upang maisampal sa mukha ng iba ang sukdulang salimuot ng puwersa ng pagkababae. Paano kaya iyon? Sapagkat nanatili lamang sa loob ang mga kababaihan sa loob ng milyong taon, kaya sa mga panahong ito laganap na ang malikhain nilang puwersa sa mga pader, tunay nga, nalampasan nito ang kapasidad ng bato at almires na kinailangan pa ng singkaw sa panulat at pluma at negosyo at politika. Ngunit lubhang naiiba ang malikhaing kapangyarihang ito sa malikhaing kapangyarihan ng kalalakihan. At dapat pakatiyakin na magiging sanlibong awa ito kung hahadlangan o sasayangin, sapagkat dantaon nang napagwagian ito ng pinakamatinding disiplina, at walang maaaring humalili rito. Magiging sanlibong kahabagan iyon kung nagsulat ang kababaihan gaya ng kalalakihan, o nabuhay gaya ng kalalakihan, o naging hawig ng kalalakihan, sapagkat kung ang parehong kasarian ay pawang di sumasapat, kahit pa isaalang-alang ang lawak at pagkakaiba ng mundo, paano natin pangangasiwaan ang isa lamang? Hindi ba dapat edukasyon ang maglunsad at magpatibay sa kanilang pagkakaiba-iba sa halip na pagkakawangis? Sapagkat masyado na tayong maraming pagkakahawig, at kung

magbabalik ang isang manlalakbay na may balitang bitbit hinggil sa ibang kasarian nang nakatingin sa ibang sanga ng puno at ibang kalangitan, wala nang hihigit pang paglilingkod sa sangkatauhan; kaya dapat tayong malugod nang husto sa panonood ng pakikipagtawaran ni Propesor X na nagmamadaling kunin ang kaniyang panukat na kahoy mapatunayan lang ang kaniyang pagiging “superior.”

Si Mary Carmichael, naisip ko, habang nag-aalinlangan sa itaas na bahagi ng pahina, ay magpupunit ng kaniyang akda upang maging tagamasid. Totoong natatakot ako na baka matukso siyang maging, gaya ng naisip kong di kapana-panabik na sangay ng species—isang naturalistang-nobelista at hindi isang mapagnilay. Masyadong maraming pangyayari upang pagmasdan niya. Hindi na niya kailangang magtimi sa loob ng mga kapita-pitagang bahay ng mga nakatataas sa panggitnang uri. Uubra siya nang walang kabaitan o kahangalan, kung sa diwa ng fellowship sa loob ng maliliit, mababangong silid na kinalalagyan ng courtesan, ng puta at ng babaeng may asong pug. Nakaupo sila doon sa magaspang at yaring damit na pinilit ilapat ng lalaking manunulat sa kaniyang balikat. Ngunit kukunin ni Mary Carmichael ang kaniyang mga gunting at susukatin ito upang sumakto sa kaniyang bawat hukab at anggulo. Mainam pagmasdan iyon, kapag nangyari, na makita ang kababaihan kung paano sila, ngunit dapat pa tayong maghintay nang sandali, dahil gagambalain pa rin si Mary Carmichael ng kaniyang sariling kamalayan hinggil sa “kasalanan” na siyang pamana ng ating katampalasang sekswal. Susuotin niya pa rin ang luma’t mumurahing posas sa paa.

Gayon man, karamihan sa mga babae kung di mga puta ay mga kabit; di kaya’y niyayapos lang ang mga asong pug sa alikabuking tersiyopelo sa buong hapon ng tag-araw. Anong ginagawa nila? At dumatal sa aking isipan ang mahahabang kalye sa dakong timog ng ilog kung saan pinamamahayan ng marami ang pampang. Natanaw ko sa aking imahinasyon ang isang matandang babaeng tumatawid sa kalye at inaalalayan sa bisig ng isang may edad na ring babae, anak niya marahil, kagalang-galang ang pananamit nila na tila isang

ritwal ang gayong paggayak tuwing hapon, at gayong mga damit mismo ang inilalagay sa loob ng aparador na may kampo, taon-taon, buong tag-araw. Tumatawid sila kapag nasindihan na ang mga ilaw sa poste (dahil paborito nila ang bukang-liwayway), gaya ng taunan nilang ginagawa. Halos mag-ootsenta na ang matanda; ngunit kung tatanungin ninoman ang kabuluhan ng kaniyang buhay, sasabihinn niyang naalala niyang sinindihan ang mga ilaw sa poste para sa Battle of Balaclava, o na narinig niya ang mga putok ng baril sa Liwasang Hyde para sa kaarawan ni Haring Edward VII. At kung tatanungin siya, susubukin niyang langkapan ng petsa ang mga sandaling naaalala niya, pero ano bang ginawa mo nang ika-5 ng Abril 1868, o nang ika-2 ng Nobyembre 1875, mabablangko siya at sasabihing wala na siyang naaalala. Sapagkat handa na ang hapunan; nahugasan na ang mga plato at baso; nakahanda nang pumasok sa paaralan ang mga bata at naglakbay na rin sila. Wala nang natira sa mga yaon. Naglaho nang lahat. Walang biograpiya o kasaysayan ang makapagsasabi hinggil doon. At ang mga nobela, hindi man sinasadya'y, di maiwasang nagsisinungaling.

Nananatiling nakatala ang lahat ng walang-hanggang madilim na buhay, sabi ko, habang kausap si Mary Carmichael na tila andiyan siya sa harap ko; at nagpatuloy sa pag-iisip habang nasa mga kalsada ng London at dinadama sa imahinasyon ang bigat ng pagkamanhid, ang pagtitipon ng mga di-naitalang buhay, maaaring ng kababihang may baluktot na kamay sa kanto at may marka ng singsing sa kanilang namagang daliri, nangungusap nang may katapangan gaya ng ugoy ng mga salita ni Shakespeare; o ng mga nagtitinda ng bulaklak na violet at nagtitinda ng posporo at mga aleng nakapuwesto sa pinto, o ng mga babaeng ang mga mukha, gaya ng alon sa ilaim ng sikat ng araw at mga alapaap, hinuhudyat ang pagdating ng mga lalaki at babae at ang pumapagakpak na ilaw sa mga bintangang tindahan. Lahat ng dapat mong matarok, sabi ko kay Mary Carmichael, ay sa pamamagitan ng pagkapit mo nang mahigpit sa sulo. Higit sa lahat, dapat mong pagningningin ang sariling kaluluwa kasama ang kalaliman at kababawan nito, ang layaw at pamamahagi nito, at sabihin ang kahulugan ng iyong ganda sa

kabila ng kapayakan, at ang iyong ugnayan sa walang humpay na pagbabago at pag-ikot ng mundo ng guwantes at sapatos at iba pang mga bagay gaya ng naglalahong samyo mula sa botelya ng kemiko sa mga materyal sa paggawa ng damit na nasa ibabaw ng sahig na yari sa pekeng marmol. Sa aking imahinasyon pumunta ako sa isang tinadahan; napalilibutan ito ng mga puti at itim na bato; nakasabit iyon, nakamamangha ang kagandahan, taglay pa ang makukulay na laso. Maaaring nadaanan iyon ni Mary Carmichael, naisip ko, dahil isa iyong tanawing magpapaubaya sa panulat gaya ng nagniniyebeng tuktok ng bundok o mabatong bangin sa Andes. At ang babae sa likod ng *counter*—malapit ko nang malaman ang kaniyang tunay na kasaysayan gaya ng ika-150 buhay ni Napoleon o ng ikapitumpung pag-aaral kay Keats at ng paggamit niya ng *Miltonic inversion* na siyang gamit ngayon ni Propesor Z at ng mga katulad niya. At marahan akong lumapit (naduduwag ako, natatakot sa hagupit na minsang dumampi sa aking mga balikat), upang ibulong na dapat niyang matutuhang tumawa, nang walang kapaitan, sa mga layaw—sabihin na nating sa mga bagay na pambihira, hindi na iyon masyadong masamang salita—ng kasalungat na kasarian. May bahagi sa likod ng utak na kasinlaki ng *shilling* at di kailanman makikita ninoman. Isa iyon sa mga mainam na tanggapan kung saan maaaring tumiwalag ang isang kasarian sa isa pang kasarian—upang ilarawan ang lugar sa likod ng utak na sinlaki ng *shilling*. Tingnan na lang kung gaano nakinabang ang kababaihan sa mga komento ni Juvenal; sa mga kritisismo ni Strindberg. Isipin kung anong kabutihan at katalinuhan ng kalalakihan, mula sa sinaunang panahon, ang nagturo sa kababaihan sa madilim na lugar na iyon sa likod ng utak! At kung napakatapang at napakatapat ni Mary Carmichael, pupunta siya sa likod ng ibang kasarian at sasabihin sa atin kung anong natagpuan niya roon. Hindi kailanman maipipinta ang tunay na larawan ng isang buong lalaki hanggang hindi nailalarawan ng isang babae ang mantsang kasinlaki ng shilling. Halimbawa ng gayong mga tipo at laki ng mantsa sina Ginoong Woodhouse at Ginoong Casaubon. Wala sa hinagap ng sinomang nasa katinuan ang payuhan siyang magtiis sa mga panghahamak at pangungutya—ipinakikita ng panitikan ang kawalang kabuluhan ng nasulat sa gayong diwa. Magpakatotoo ka,

maaaring sabihin ng isa, at nakatakdang maging kapana-panabik ng resulta. Nakatakdang magbago ang komedya. Matutuklasan ang mga bagong pangyayari.

Gayon pa man, panahon na upang ipagpatuloy ko ang pagbasa sa pahina. Mas mainam siguro, sa halip na hulaan ko ang maaari pang isulat at dapat pang isulat ni Mary Carmichael, upang makita ko kung ano talaga ang sinulat niya. Kaya muli akong nagbasa. Naalala kong mayroon akong ilang sama ng loob sa kaniya. Pinutol niya ang ilang pangungusap ni Jane Austen, hindi man lang ako binigyan ng pagkakataong magamit ang aking perpektong panlasa, ang aking maselang tainga. Wala nang silbi pang sabihin na “Oo, oo, maganda ito; ngunit di hamak na mas magaling magsulat si Jane Austen kaysa sa iyo,” dahil kailangan kong amining wala naman silang pagkakatulad. Lalo pa siyang lumayo at pinutol ang ilang tagpo—sa inaasahang balangkas nito. Marahil hindi na niya namalayang nagawa niya ito, ibinibigay niya ang likas na kaayusan ng mga bagay, gaya ng gagawin ng isang babae, kung magsusulat siya bilang babae. Pero medyo nakalilito ang epekto nito; hindi nito makikita ang paghampas ng alon, ang pagdating ng krisis mula sa kabilang dako. Kung gayon hindi ko maisusulat ang lalim ng aking nararamdaman at kaalaman hinggil sa damdamin ng tao. Dahil lagi na lang gayon ang aking mararamdaman sa mga pangkaraniwang bagay sa mga pangkaraniwang lugar, tungkol sa pag-ibig, tungkol sa kamatayan, kinukurot ako ng mga nakaiiritang nilalang, na tila ba malayo pa ang pinakamahalagang punto. Sa ganito’y pinadama niyang imposible para sa aking sambitin nang buo ang mga katagang “damdaming elemental,” ang “pangkaraniwang bagay ng sangkatauhan,” “kalaliman ng puso ng tao,” at lahat ng katagang sumusuporta sa ating paniniwala, gaano man kami katuso sa tugatog, masyado tayong seryoso, masyadong malalim, at masyadong makatao sa ilalim. Sa kabilang banda’y pinadama niya sa akin, na sa halip maging seryoso, malalim, at makatao, maaaring ang isa’y maging—malayo sa hinagap ang bagay na ito—tamad sa pag-iisip at kumbensyunal sa pagpili.

Ngunit nagpatuloy ako sa pagbabasa, at napuna ang ilang pangyayari. Hindi siya “henyo”—halata naman. Wala siyang gaya ng pagmamahal sa Kalikasan, ng naglalagablab na imahinasyon, ng malupit na panulaan, ng lubhang talas ng isip, ng nagpapatuloy na karunungan mula sa kaniyang mga ninuno, sina Lady Winchelsea, Charlotte Brontë, Emily Brontë, Jane Austen, at George Elliot; hindi siya makasulat taglay ang melodiya at dignidad ni Dorothy Osborne—siya’y walang iba kundi ang tusong babaeng may mga aklat na walang dudang ibabasura ng mga palimbagan sa loob ng sampung taon. Pero gayon pa man, mayroon siyang ilang tiyak ba pakinabang na wala sa mga kababaihan maging nang nakalipas na kalahating dantaon. Ang mga kalalakihan para sa kaniya ay hindi na “katunggali;” hindi niya kinailangang aksayahin pa ang oras sa pakikipag-unahan sa kanila; hindi niya kinailangang umakyat sa bubong at maglunggati sa paglalakbay, danas at kaalaman sa mundo at pagkataong ipinagkait sa kaniya. Halos wala na ang takot at galit, mababakas na lang ang ilang bahagi niyon sa pagpapakalabis ng tuwa sa paglaya, nakapapaso at nakapang-uuyam ang tendensiya, sa halip na romantiko, sa kaniyang pagturing sa isa pang kasarian. Walang duda na bilang nobelista nagiliw siya sa mga likas na bentaheng matatayog. Taglay niya ang sensibilidad na malawak, masigasig at malaya. Tumugon iyon sa halos di malirip na pagkakakapit. Pinagpipiyestahan iyon na tila bagong halamang sumusunod sa bawat itsura at tunog ng hangin. Nag-iiba rin iyon, nang hindi nahahalata at nauusisa, sa mga di kilala at di naitalang bagay; binuksan nito ang ilaw ng maliliit na bagay at ipinakitang hindi naman sila kailanman maliit. Inilawan nito ang mga munting bagay at pinadamang hindi naman sila talagang mumunti. Binuhay nito ang mga nakalibing at pinaisip sa iba kung anong sanhi upang ang mga ito’y mabaon. Bagaman naaasiwa, ay malay siya sa pamana ng lahing di pagbalikwas sa panulat ng isang Thackery o ng isang Lamb na kalugod-lugod sa tainga, nagawa niyang—napaisip ako—paghusayin ang unang dakilang aralin; nagsulat siya bilang babae, ngunit isang babaeng nalimot na siya’y babae, kaya napuno ang kaniyang mga pahina ng mga nakalilitong katangiang seksuwal na siyang dumaratal lamang sa sandaling hindi malay ang mismong kasarian.

Lahat ng ito’y para sa kabutihan. Ngunit walang kalabisan ng pandama o kapinuhan ng persepsyon ang mapapala hanggang tumindig siya sa ragasa at matirang matibay. Sinabi kong maghihintay ako hangga’t magharap siya sa isang “sitwasyon.” At totoo ang ibig kong sabihin hanggang mapatunayan niyang sa pamamagitan ng paghikayat, pagsenyas at pagtipon na hindi siya mababaw, kundi malalim. Ngayon na ang panahon, sasambitin niya sa sarili sa tiyak na sandali, maihaharap ko ang kahulugan ng lahat ng ito nang hindi nagiging marahas. Uumpisahan niya—gaano kabilis iyon! Sumesenyas at nagpapatipon, may maaalala niya, ang halos nalimot, marahil ito’y mga nagdaang pangkaraniwang pangyayari. Ipadarama niyang umiiral ang mga iyon habang may nananahi at naninigarilyo, at mararamdaman niyang, habang nagsusulat, na parang narating na niya ang tuktok ng mundo at nakita itong patag, napakadakila, mula sa itaas.

Kahit papaano, nagtatangka siya. Habang minamasdan ko siyang sumusuong sa hamon, natanaw ko, ngunit sana’y di niya nakita, ang mga obispo at mga dekanos, ang mga doktor at mga propesor, ang mga patriyarka at mga gurong humihiyaw sa kaniya ng babala at payo. Hindi mo ito kayang gawin at hindi mo dapat gawin iyan! Ang mga fellows at iskolar lamang ang pinahihintulutan sa damuhan! Hindi tinatanggap ang mga babaeng walang liham ng pagpapakilala! Dito ang daan ng mga mapaghangad at marilag na babaeng nobelista! Siya’y nilagak nilang gaya ng bunton ng mga tao sa bakod ng karerahan, at hamon sa kaniya ang pumasok sa bakod nang hindi tumitingin sa kanan o kaliwa. Talo ka kung hihinto ka sa pagmumura, sambit ko sa kaniya; gayundin, kung hihinto ka sa pagtawa. Katapusan mo na sa sandaling mag-alinlangan ka at magduda. Isipin mo lang ang pagtalon, pagsamo ko sa kaniya, na parang ipinusta ko ang lahat ng pera ko sa kaniya; at ginawa niya iyon na parang ibon. Ngunit may bakod pa paglagpas at isa pang bakod pagkatapos. Duda na ako kung makatatalaga siya, dahil nagtatalo na ang mga atungal at palakpak. Ngunit ginawa niyang lahat ng makakaya. Gayong hindi naman henyo si Mary Carmichael,

kundi isang di kilalang babaeng inaakda ang una niyang nobela sa isang maliit na silid, ni wala man lamang mga kapana-panabik na katangian, panahon, pera at pahinga, hindi naman ganoon kapangit ang kaniyang gawa, naisip ko.

Bigyan mo pa siya ng sandaang taon, pagtatapos ko, habang binabasa ang huling kabanata— hindi na maikubli sa likod ng kumikislap na kalangitan ang katotohanan sa mga ilong ng mga tao at malalapad na balikat, sapagkat may humawi na ng kurtina sa silid-guhitan— bigyan siya ng sariling silid at limang daan kada taon, hayaan siyang ipahayag ang nasasaisip at pabayaan ang kalahati ng kaniyang nagawa ngayon, at makasusulat siya ng mas mabuting aklat balang araw. Magiging makata siya, sambit ko, habang binabalik ang *Life's Adventure* ni Mary Carmichael, sa dulo ng istanteng kinalalagyan ng mga aklat, sa susunod na sandaang taon.

Sanggunian

Goldman, Jane. *The Feminist Aesthetics of Virginia Woolf: Modernism, Post-impressionism and the Politics of Visual*. United Kingdom: Cambridge University Press, 1998. Print.

Mepham, John. *Virginia Woolf: A Literary Life*. London: Macmillan, 1991. Print.

Millet, Fred B. *Contemporary British Literature*. New York: Harcourt, Brace and Company, 1935. Print.

Woolf, Virginia. *A Room of One's Own*. London: Harcourt, Inc., 1929. Print.